

Flottsund och Sunnersta

Av Gösta Frantzén

Att behandla Uppsalanamnen Flottsund och Sunnersta samtidigt kan vara lämpligt av flera skäl. För det första omnämnes de tidigast tillsammans i ett latinskt dokument från 1295: ”in Sundusum iuxta Fløtasvnd”. *Sundusum* eller *Sundosum*, såsom en genuinare skriftvariant från 1344 lyder, är nämligen fornsvensk dativ av *Sundosa*, vilket är det ursprungliga namnet på det nutida *Sunnersta*, medan *Fløtasund* är den äldre formen för *Flottsund*.

Vidare upplyser det latinska *iuxta* ’nära invid’ att det är fråga om två angränsande lokalteter. Detta kan måhända förefalla överraskande med tanke på avståndet mellan de båda platserna. Den nuvarande herrgården Sunnersta är emellertid – i likhet med Lilla Sunnersta – tillkommen genom avstyckning och utflyttning från en sedan länge försvunnen by, som var belägen nära ett järnåldersgravfält syväst om gården (se fig.) och med ägor, som sträckte sig ned mot sundet mot Flottsund.

Vid tolkningen av namnen, som båda innehåller ordet *sund*, är det slutligen av vikt att hålla i minnet att genomgripande naturförändringar orsakats av landhöjning (sa 40 cm per århundrade) och uppslamning av Fyrisåns nuvarande nedre lopp. På samma sätt som Uppsalas gamla namn *Aros* ’åmynning’ anger åns forna utlopp vid Kvarnfallet, har *Sund(o)sa* betecknat sjösystemet Förets utflöde i Ekoln genom det smala sund som funnits ovanför nuvarande Flottsund (se fig.).

Nämnas bör att *os* ’utlopp’ i ortnamn såsom i detta fallofta försvagats till *us* och stundom missuppfattats som ordet hus, exempelvis i skånska *Åhus* och danska *Århus*. Även då det gäller *Sundusum* har för övrigt denna uppfattning skymtat i en del tolkningsförsök, ehuru ingen av de talrika medeltida namnformerna ger stöd för dylik härledning.

En fråga återstår att besvara, nämligen hur det medeltida *Sundusum* kunnat omvandlas till *Sunnersta*. Förklaringen synes vara stt slutleden *-sum* förväxlat med den i traktens *sta*-namn vanliga dativändelse *-stum*, såsom framgår av skrivningar som *Swndistom* 1444 och *Swndista* 1469. Från *Sundesta* är sedan inte steget långt till *Sunnersta* med assimilation av *nd* till *nn* och inskott av *r* mellan *e* och *s*.

Flottsund är i likhet med *Sunnersta* ett ”flyttnamn”. Ända fram till 1833 avsåg det nämligen den gård, som nu kallas *Kungshamn*. Vid det gamla färjestället invid den nuvarande bron över Fyrisån låg däremot på gårdens mark Flottsunds krog, och efter namnskiftet kom *Flottsund* att fortleva som

namn på världshuset.

Som ortnamnsforskaren Jöran Sahlgren visat, innehåller förleden ett gammalt ord *flöte*, som betecknat sediment eller avsättningar från vattendrag, uppgrundning, vilket passar utmärkt väl in på det nu igenvallade sund, vilket som kartbilden visar mynnade ut vid Kungshamn och utgjorde den ena av Förets två utloppsarmar.

Att förleden *Flöt-* utbyts mot *Flott-*, vilket för övrigt skett i sen tid, kan möjligen bero på association med flottning.

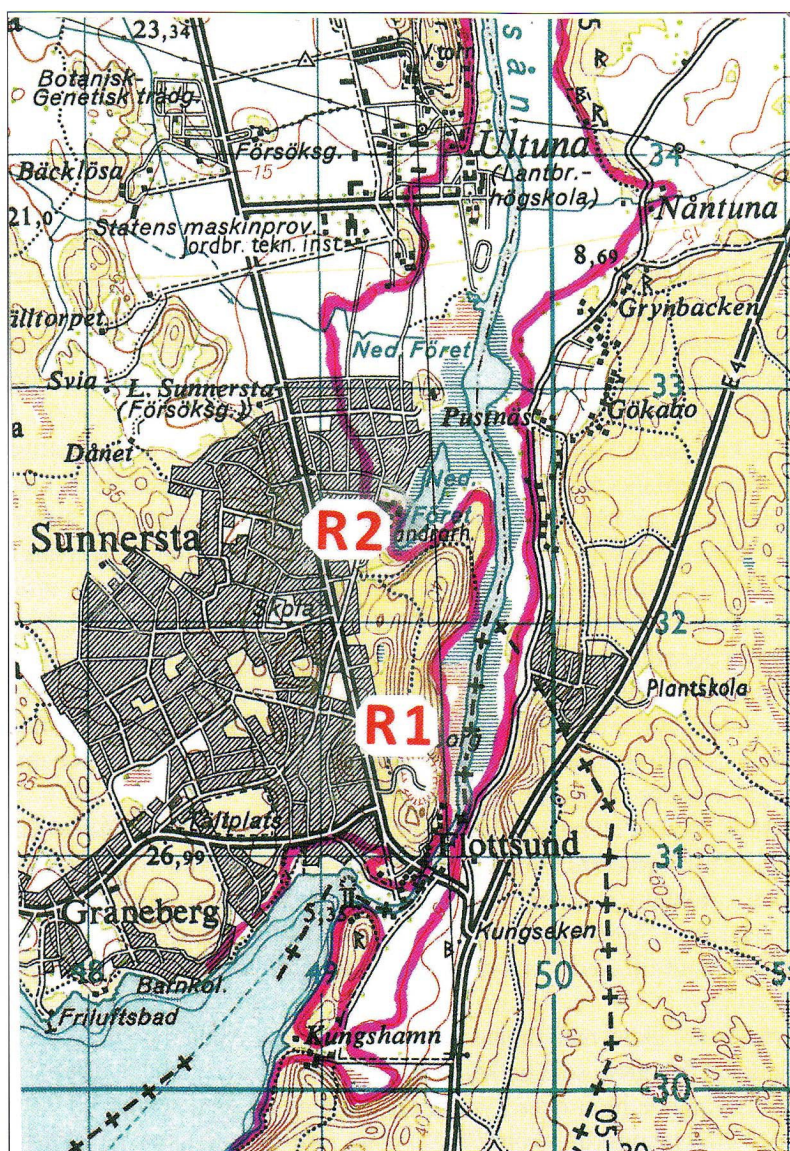

Fig. Så här gick strandlinjen vid vikingatiden (rosa linjen). R1 markerar Sunnersta fornborg R2 gravfältet.